

Jan Charytański

"Eucharistie in neuer Sicht", Josef Powers, z ang. tłum. Gertrud Woeste, Freiburg-Basel-Wien 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/4, 198-199

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zagadnienie, które autor omawia, jest bezspornie pod względem hermeneutycznym niełatwe, dyskutowane przez fachowców. Nader trudno jest przeprowadzić granicę między tym, co hagiograf pragnie rzeczywiście przekazać, a co służy jedynie za literacką szatę. Jeżeli przyjmemy, że ewangelia św. Łukasza powstała przed rokiem 70, to rodzi się pytanie, czy na przestrzeni tych trzydziestu lat, jakie upłynęły od Wniebowstąpienia Chrystusa, mogła w Kościele wytworzyć się tego rodzaju „legenda” i to pod baczny okiem apostołów. Czy jest ona „fikcją” samego ewangelisty? Dlaczego pisze on we wstępie do swej ewangelii, że postanowił „wszystko dokładnie zbadać od pierwszych chwil”, a po opisanu sceny z pasterzami dodaje: „Lecz Maryja zachowywała wszystkie te rzeczy i rozważała je w swym sercu” (2, 19)?

Ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa

Josef POWERS, *Eucharistie in neuer Sicht*, tłum. z angielskiego Gertrud Woeste, Freiburg—Basel—Wien 1968, Herder. s. 203.

Nauka o Eucharystii znalazła się w ostatnich latach w centrum zainteresowania teologów. Wiele na ten temat dyskutowano. Rodziły się gwałtowne kontrowersje. Przeważały wypowiedzi w formie artykułów, rozproszonych po wielu czasopismach. Josef Powers zamierzył w omawianej pozycji podać wyczerpującą informację na ten temat, tym konieczniejszą, że najwięcej publikacji o Eucharystii ukazywało się w Holandii i flamandzkiej części Belgii, a więc w językach mało dostępnych szerszemu gronu czytelników.

Punkt centralny książki stanowi przedstawienie przebiegu obrad spotkania ekumenicznego, jakie miało miejsce 1958 r. w opactwie benedyktyńskim w Chevetogne (Belgia), właśnie na temat Eucharystii. Autor pragnął omówić to spotkanie, jak również trwającą dyskusję, w świetle encykliki *Mysterium fidei* z r. 1965. Jednocześnie zdawał sobie doskonale sprawę, że obecnej dyskusji nie można rozpatrywać bez szerszego kontekstu, jak to zresztą podkreśla również wspomniana encyklika.

Tym zasadniczym kontekstem zajął się w dwu pierwszych rozdziałach. W pierwszym przedstawia rozwój historyczny nauki o Eucharystii poczynając od okresu Ojców Kościoła, aż do encykliki *Mediator Dei*. Podkreśla ściśle zależność rozważań teologicznych nad Eucharystią od sposobu sprawowania Eucharystii. Toteż w pierwszych wiekach uderza mocniejsze podkreślenie elementu społecznego, jedności — miłości Kościoła, podczas gdy w okresie klerikalizacji i latynizacji liturgii na pierwsze miejsce wysuwa się zagadnienie obecności, nieco wyabstrahowanej z całokształtu zagadnienia. Drugim zasadniczym kontekstem jest wiara biblijna w tajemnicę Eucharystii. Tu również obecność Chrystusa związana jest ściśle z innymi aspektami Eucharystii, jak ofiara, jedność, kapłaństwo Chrystusa. Istotnym jest zwłaszcza charakter paschalny, którym przeniknięta jest Ostatnia Wieczerza. Analizując teksty św. Jana i synoptyków autor dochodzi do wniosku, że należy pytać „kto jest obecny?”, a nie „co jest obecne?”. Obecna jest Osoba, ale jednocześnie wydarzenie zbawcze śmierci i zmartwychwstania, a więc kult Ojca i uświęcenie ludzi.

Otóż teologia potrydencka, zbytnio związana z układem dekretów tego soboru uwarunkowanych koniecznością wyjaśnienia elementów odrzucanych przez protestantów, wprowadziła rozdział różnych aspektów Eucharystii, a przede wszystkim wyobcowwała zagadnienie obecności z całokształtu nauki o Eucharystii. Autor opierając się częściowo na Konstytucji o Liturgii świętej podaje w następnym rozdziale podstawy całościowego ujęcia. Wychodząc od pojęcia Chrystusa — sakramentu Ojca i Kościoła — sakramentu Chrystusa omawia sakramentalność całej Mszy św. Przede wszystkim jednak anali-

zuje znaczenie nauki o wcieleniu i zmartwychwstaniu jako podstaw obecności Chrystusa w Eucharystii.

Rozdział czwarty, a zarazem ostatni, poświęcony jest dokładnej informacji o szeregu artykułów, w których odnajdujemy próby nowego, bardziej całościowego, a zarazem w intencji autorów bliższego współczesnemu człowiekowi, tłumaczenia tajemnicy Eucharystii. Występują tu Salvaggi i Colombo, Baciocchi, Schoonenberg, Schillebeeckx, Mulders oraz inni mniej szeroko znani. Istotnym problemem tego rozdziału jest transsignifikacja i transfinalizacja jako współczesne próby wytłumaczenia tajemnicy Eucharystii.

Książka J. Powersa wprowadza czytelnika we współczesną problematykę teologiczną Eucharystii, a zarazem ukazuje biblijne i historyczne podstawy trwającej dyskusji i dlatego ze wszelkich miar zasługuje na zapoznanie się z nią. Wydaje się jednak, że przy studiowaniu jej czytelnik powinien dokładniej przypomnieć sobie naukę encykliki *Mysterium fidei*. Odnosi się to przede wszystkim do ostatniej partii czwartego rozdziału. Napotyka tam na pewne twierdzenia, które wydają się trudne do przyjęcia czy nawet budzące wątpliwość: punktem centralnym Eucharystii jest nie przeistoczenie, ale obecność, uzależnianie zatem obecności od transsubstancjacji jest nieszczyśliwym wykrzywieniem właściwego związku; do pełniści znaku sakramentalnego Eucharystii należy również społeczność sprawująca liturgię Eucharystii; transsubstancjacja dokonuje się poprzez transfinalizację i transsignifikację. Zasadniczą trudność stanowi tu brak bezpośredniego odwoływania się do wspomnianej encykliki. Tę pracę musi przeprowadzić sam czytelnik, by wydał sąd właściwy o ostatniej partii tej książki.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Hermann VOLK — Friedrich WETTER, *Geheimnis des Glaubens. Gegenwart des Herrn und eucharistische Frömmigkeit*, Mainz 1968, Matthias—Grünewald—Verlag, s. 85.

Współczesne dyskusje nad teologicznym ujęciem nauki o Eucharystii mogą budzić niejednokrotnie zastrzeżenia i lęki, a z drugiej strony również wywierać szkodliwy wpływ, o ile nie są zupełnie ortodoksyjne, gdyż jako trudne mogą być źle rozumiane. Trzeba jasno rozgraniczyć, co jest stałe i niezmiennne, a co uwarunkowane historycznie w naszym spojrzeniu na Eucharystię.

Taki właśnie cel postawił bp Hermann Volk, ordynariusz diecezji mogunczkiej, organizując kurs dla duchowieństwa swej diecezji. Referat teologiczny wygłosił zaproszony bp Friedrich Wetter. Organizator zaś zostawił dla siebie zagadnienie pobożności, odpowiadającej soborowemu ujęciu Eucharystii. Oba referaty stanowią treść omawianej pozycji.

Bp Fr. Wetter podobnie jak J. Powers dosyć dużo miejsca poświęca zagadnieniom rozwoju historycznego nauki o Eucharystii. Nieco dokładnie jednak omawia sprawę Berengariusza i Soboru Trydenckiego. Podobnie do poprzednio omawianego autora duży nacisk kładzie na pojęcie „transsubstancja”. Podaje wymagania encykliki *Mysterium fidei*, ale zarazem podkreśla, że samą rzeczywistość należy dziś wyrazić określeniami jednoznaczными dla współczesnego człowieka. Zajmuje więc stanowisko również wobec określeń „transfinalizacja” i „transsignifikacja”. Przeciwnie niż J. Powers twierdzi, że to właśnie transsubstancja jest podstawą zmian, które możemy korektylić powyższymi pojęciami, a nie odwrotnie. Pojęć tych nie należy jednak w takim rozumieniu odrzucać. Podkreślają one bowiem w Eucharystii elementy zagubione w rozwoju teologii potrydenckiej, a zgodne z nauką N. Testamentu i zwracające uwagę na aspekty Eucharystii szczególnie ważne dla człowieka XX w. Autor zgadza się również na podawanie ich zasadniczej